

జ్ఞానా
లేఖిని
(కవిత)
పాఖీనామా
సహితం

కళాప్రహర
కాక్టర్ దాశరథి

కిన్నెర ప్రచురణలు
సెంట్రల్ ఎత్తైజ్ కాలనీ,
హైదరాబాదు-18.

JWALA LEKHINI and SAKHI NAMA
Poems by Dr. Dasarathi.

© Dr. Dasarathi 1984

Published by
Kinnera Publications, Hyderabad-13.

First Edition : 1000 Copies
January 1984

Cover Design by Ravi

Distributors :—

- 1. Andhra Saraswata Parishat**
Tilak Road, Hyderabad-500 001.
- 2. A.P. Book Distributors**
3237, Kingsway, Secunderabad-500 003.

Printers :
Madhavi Art Printers
Kutbiguda, Hyderabad-500 027.

Price : Rs. 5-00

స్వా తంత్ర్య

స మ ర

యో ధు ల కు

మృత్యురాక్షసి కరాళ

నృత్యానికి భీతిల్లని

మృత్యుంజయ మూర్తులార :

మీకిదే నా ప్రేమాంజలి.

కృతజ్ఞతలు

ఈ కవితా సంపుటికి కావలసిన శ్లోకపత్రం ఉచితంగా

ప్రసాదించిన ఆత్మీయులు

శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారికి

శ్రీ మహమ్మదలీగారికి

బాదార్యంతో

సర్వాంగ సుందరంగా

ముద్రణ చేసిపెట్టిన

చిరమిత్రులు

శ్రీ ఊట్ల కొండయ్యగారికి

అధినేత

మాధవి ఆర్ట్ ప్రింట్స్

కుత్తిగూడా, హైదరాబాద్-500 027

ఈ కవితా సంపుటిని కన్నెర ప్రచురణగా వెలువరించిన

శ్రీ మద్దాశి రఘురామ్గారికి

ఈ సంపుటిలోని కవితలు వివిధావృత్తికల్లో ప్రచురితములు;

అయా పత్రికల సంపాదకులకు ధన్యవాదములు

ఈ సంపుటిని గూర్చి

నా ఖండకావ్య సంపుటలు ఇప్పటికి చాలా వెలువడ్డాయి. ఇది అలాటి వాటిలో ఒకటి అయినా - అప్పుడప్పుడూ అనేక సందర్భాలలో వ్రాసిన కవితల సంపుటి అయినా, ఒకప్రత్యేకత ఏమిటంటే -

ఇందులో, రెండవభాగం సాఫీనామా లో కొన్ని గజల్, కొన్ని రుబాయీలు ఉన్నాయి. చాలా సభల్లో చదివి వినిపించాను. చాలా ప్రతికల్లో అచ్చయినవి. చందోవైవిధ్యమే కాక, ఖావైవిధ్యం కూడా వాటిలో కనిపిస్తుంది.

తొలిసారిగా తెలుగులో—గజల్ తో ప్రభావితులై—ఒకానొక గజల్ చందస్సుకు దగ్గరగా—మురాలనరిం సృష్టించిన గౌరవం యుగకర్త శ్రీ గురజాడ అప్పారావు గారికి దక్కుతుంది.

ఆ తరువాత చాలా కాలానికి నేను గజల్, రుబాయీ ప్రక్రియలను, ఉరుదూ, హిందీ, ఫారసీ, స్పానిష్ భాషలలో అధ్యయనం చేసి, పరిశోధన జరిపి, తెలుగులో కొంత విస్తృతంగా ఈ ధోరణిలో రచన చేశాను.

ఈ పరిశోధనకు భారత ప్రభుత్వ విద్యా మంత్రాంగములోని సాంస్కృతిక శాఖవారు నాకు మూడేండ్ల పాటు సీనియర్ ఫెలోషిప్ ఇచ్చారు. భారత ప్రభుత్వానికి ఈ సందర్భంలో నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ సంపుటికి 'జ్యాలాలేఖిని' అని నామకరణం చేస్తే బాగుం
టుందని సలహా ఇచ్చిన నా మిత్రులు, కవులు, విమర్శకులు, భావుకులు
డాక్టర్ ఆచార్య భావన్ (విజయనగరం) గారికి నా ధన్యవాదాలు. ఈ
శీర్షికతో ఒక దీపావళి సందర్భంలో, నేను ఆంధ్రప్రభలో ఒక కవిత
ప్రచురించాను. ఆ కవిత ఈ సంపుటిలోవుంది.

మనసు వదే మధననీ, తపననీ కవనంగా మలచడానికి ప్రయత్ని
స్తుంటాను. నా ప్రయత్నంలో నేను సఫలుణ్ణి అయిందీ కానీదీ సహృద
యులైన పాఠకులు చెప్పాలి. ఒకసారి ఇలా అన్నాను:—

“జీవితమొక వింత ప్రహేళిక

ఒకప్పుడది కాళిక

మరొకప్పుడది కేశిక”

మహాకవులైన కాళిదాసులతో పోల్చితే మనమెంత? అని
పిస్తుంది. కాని మనశక్తి కొలది మనం వ్రాయాతికదా! ఈ సందర్భంలో
మార్కో-ట్రెవెయిన్ అన్నమాట జ్ఞాపకం వస్తుంది:—

“నా రచనలు నీళ్ళ లాంటివి ,

మహామేధావుల రచనలు మధువు లాంటివి;

కాని ప్రతి వాడూ నీళ్ళుతాగుతాడు!”

— దాశరథి

అనుక్రమణిక

శీర్షిక	పేజీ
1. వసంతసేనా వాహిని	1
2. హృదయ కోకిల	3
3. గుండెకు అంద	5
4. త్యాగశ్వాసలు	6
5. అంతరంగంలో రంగవల్లకలు	7
6. వసంతాన్వేషణ	9
7. అదృశ్యం కాని హరివిల్లు	11
8. హరి చాప శకలాలు	13
9. హిమపాయన చక్రవర్తి	15
10. స్వాతంత్ర్య మాస పూర్ణిమ	17
11. వసన చక్రిక	19
12. వెన్నెల పాట	21
13. కాంతి వతాకం	23
14. జయ దుందుభి	25
15. స్నేహ వేదిక	27

16. మదన ధనుర్బంగం	29
17. జ్యోతి—హేతి	31
18. దయా నది	33
19. ప్రజల పంచంగం	35
20. కుసుమ నమయ చక్రం	37
21. యెనదై దాటిన ముదినలి శతాబ్దం	39
22. కవిత నా సంపద	41
23. గాధోపగూఢం	43
24. విజ్ఞాన దీపాలు	44
25. వెలుగుల గుడారం	46
26. దోషి—నిర్దోషి	47
27. హిమ డమరు	48
28. రజత వైజయంతిక	50
29. మంగళ జ్యోతులు	52
30. నవ భారతం	54

సా ఫీ నా మా

31. గజశృంగ	60—72
32. రుణాయులు	73—88

వసంత సేనా వాహిని

నజీవులను రాళ్ళతో కొట్టి
నిర్జీవులనుగా చేసిపెట్టి
శవాలమీద పుష్పవర్షం కురిపించే
దివాలాకేరు లోకంలో

రుధిరోడ్గారి వర్షం ప్రవేశించి-మరింత
రుధిర వర్షం కురిపించదని ఎశ్వసింతా

రుధిర స్నానంలో రుగ్మయైన జనానిది
మధుర పానం అందించి
మంచి ఆరోగ్యాన్ని కలిగింతా.

నిరాశా నిస్సహాలు ధరాతలిని
నిర్వీర్యం కాచిస్తున్నప్పటికి
శౌర్య ధైర్యాలతో, ఉగాది ఉజ్వల వలాలలో
రైర్య కౌటిల్యాలను సర్వనాశనం చేతాం.

మనకు మారణాయుధాలు లేవు, వాదనంటే
మరి శక్తిమంతములైన పలాశసుమ వరంవరలు
వసంత సేనా వాహినులు, మన్మథాస్రాలు

జ్ఞానా లేఖిని

శత శతాబ్దాలకు తరగని అక్షయాక్షర శస్త్రాలు

రుజాగ్రస్త ధనస్వామ్య వ్యవస్థను రూపుమాపగల
ప్రజాచైతన్య ప్రళయ ప్రభంజనాలు
మృదుల, మౌన, సాధుజన నయన ధనుష్టంకారాలు
హృదయాలను పులకింపజేసే అదృశ్య వికావళి ఓంకారాలు
నమ్మిగా మనకున్నాయని నిరూపింతాం.

మృత్యువును నిత్యం, ధరాతలిని ప్రజావళికి పంచే

నిత్యమారణహామ హోతలను నిర్మూలంతాం.

నమ్రంగా, ఆమ్ర వనంగా, ధరణిని మారుస్తాం

కమ్రకంఠాల శాంతికోకిలలతో యేడంతా ఉగాదిగా తీరుస్తాం.

హృదయ కోకిల

నవ వసంతోదయానంద సమయంలో
నా హృదయ కోకిల పలికే గీతంలో
నిస్సహాయులలోని నిరాశను పోగొట్టే
నిస్సీమ శక్తిని కోరుకుంటున్నాను

అవని అనే ఆశ్రుశాఖపై చిగిర్చిన
అతి కోదుల మానవతా పల్లవాలు ఆరగించి
ప్రశాంత రాగాలాపనలతో ప్రజావళిని
పరవశింపజేసే శక్తిని కోరుకుంటున్నాను

నిరాశా మహాగ్ని తోరణ మాలికలతో
నిరంతరం భీతిల్లజేసే ఈ ప్రపంచంలో
ఆశా వసంత వనాంత వవనాల వీచికలను
అవనికి అందించగల శక్తిని కోరుకుంటున్నాను

అన్నమో రామచంద్రా! అనే మనిషి లేనినాడు
అనలైన ఉగాది ఆనంద రథంమీద పస్తుంది;
ఆ నవరథ సారథినై ప్రజాపథాల మీద
అనుగమించగల శక్తిని కోరుకుంటున్నాను

జ్ఞానా లేఖని

పండుగనాడు గుండె మంటలను మరచి
ప్రజావళి నంతోషాతిరేకంతో
తర తమ భేదాలు విడిచి జీవించగల
తరుణ సామ్యవాద సాధనశక్తిని కోరుకుంటున్నాను.

నవ హృదయ కోరికాగళం పలికే శబ్దం
చెప్పిని పడగానే పరుగెత్తకొనివస్తుంది నవాబ్దం;
అనంతకాలం అవనిలో వసంతాన్ని ఆపి ఉంచగల,
ఆ ఉగాదిని తేగల శక్తిని కోరుకుంటున్నాను.

గుండెకు అండ

నా గుండెకు

నేనే అండను

నా ఆత్మకు

నేనే కైదండను

వర్షా నదిలా పొంగను

ఇసుక మేటలా క్రుంగును

ఎలాటి నియంతైనా

ఎలాటి హంతకైనా లొంగను

అదృష్టమే ఆగ్రహించినా

ఆ ప్రళయమే ఆవరించినా

రవ్వంత చలించను

సప్తరూ యెదుర్కొంటాను

కష్టాలను ఇష్టపడతాను

నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం నష్టపడతాను

కాలమహాప్రవాహంలో కేళి విలాసంగా

లీలా విహారం చేస్తుంటాను

కలంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వ్రాస్తూవుంటాను

గళంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వినిపిస్తుంటాను.

త్యాగ జ్ఞానము

దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వము
దాక్షిణ్యం ఎక్కడిది?
స్వాతంత్ర్య యోధులవై
సానుభూతి ఎక్కడిది?

హిట్లర్ చచ్చాడంటే
ఎట్లా సమ్మేది?
దమననీతి ఉన్నచోట
తానే ఉండేది!

ప్రిటోరియాలో తన బస
పెట్టుకొని ఉన్నాడు
“స్వాతంత్ర్యం” అన్నవాణ్ణి
చంపేస్తూ ఉన్నాడు

“బోతా!” దయచేసి దున్న
పోతా! కన్నీటి వాన
కురిపించెను విశ్వమంత,
కరగదు నీ గుండె సుంత.

ఉరికంబాలెక్కారు
మరణాన్నే గెలిచారు.
త్యాగ జ్ఞానము జిగాన
తమస్సునే కాల్చుజాలు

అంతరంగంలో రంగవల్లికలు

నా హృదయ ప్రాంగణంతో ఈ ఉదయం
సౌహృదంతో వచ్చి వాలిన దేవాంగనా ద్వయం
శ్వేతాంబర, పీతాంబర ధారిణులు
ప్రేమ రంగవల్లికలు అల్లుతున్నారు

శ్వేతాంబరధారిణి సర్వకలా పుంది
భిన్న భిన్న భంగిమలతో ముగ్గులు పెడుతోంది ;
పీతాంబరధారిణి గాయనిలా పుంది
గీతాలు పాడుతూ ముగ్గులు దిద్దుతోంది

ఆ యిద్దరూ దిద్దిన రంగవల్లికలు
నా హృదయప్రాంగణంలో వెచ్చని అంగారమాలికలు

వద్ద ఒక్కరై నా చేని వాని నందిటిలో
ముద్దుగా యిద్దరు, చునను ముంగిటిలో !

శ్వేతాంబరి అల్లిన రంగవల్లిక-సౌధం
పీతాంబరి దిద్దిన రంగవల్లిక-రథం

సౌధమంత రథం,
రథమంత సౌధం,

జ్ఞానా లేఖని

“సౌధం కావాలా? రథం కావాలా?
శ్వేతాంబరి కావాలా? పీతాంబరి కావాలా?”
ఇద్దరూ ప్రశ్నల వర్షం కురిపించారు
వద్దన్నా ఎనకుండా గుండెగూటిలో చొరబడ్డారు

ప్రశ్నలకు జవాబు చెప్పమని
పట్టుపడుతున్నారు ; — ఒరణ్ణి !

కోపంతో నావైపు చూశారు వారు
“కోరుకో, ఏం కావాలో?” అని అడిగారు

“రథం పద్దు, సౌధం పద్దు,
శ్వేతాంబరిపద్దు, పీతాంబరిపద్దు”

హిమాంబరం ధరించిన సంక్రాంతి అంబరం
ఈ ధరణికి దిగివస్తే నాకేంతో సంబరం ;
అంతరంగంలోని ఆ రంగవల్లికలు
అంతులేని నా అనురాగ మాలికలు

వసంతాన్వేషణ

వసంతం వచ్చేసిందని ప్రకటించేశారు;

వసంతానికి స్వాగతం చెప్పడానికి ఎదురేగాను

వసంతాలకు వచ్చిందనుకుని అటు వెళ్ళాను

వనాలు సరికిపారేశారు, జనాలు బస చేశారు !

వసంతం, కవుల రచితల్లోనైనా వుంటుందనుకున్నాను

ప్రళయ-ర్భటులు, ప్రభంజనాలు దర్శించుకున్నాను !

విషాదాంత, వివాదాంత రచనలు

ఓప్పిలే వత్రికా ప్రపంచంలో కోకోల్లులు !

ఇంతకీ, వచ్చింది, వచ్చింది అన్న వసంతం యెటు

పోయినట్లు ?

గొంతెత్తి తీయతీయగా కోయిలలు యెక్కడ పాడినట్లు ?

మండిపోయే ఈ యెండల్లో వసంత సుకుమారి

గుండె వగిలి మండి మసిబొగ్గయిపోయిందా మరి ?

కాళిబాస రుతుసంహారంలోని కమనీయ వసంతం

కాలం మార్పుకి భయపడి రావడం మానేసిందేమో! పాపం!

జ్ఞానా లేఖని

వనితా హృదయాల్లో వసంతకోనం గవేషించాను
ప్రణయ నికి బదులు ప్రళయన్నే సాతాత్కరించుకున్నాను
అభినవ్య చిత్రకారుడి చిత్రాల్లో అన్వేషించుకున్నాను
అయోమయ వికృతరూపాలు చూసి భయపడ్డాను
నవగాయకుడి గళంలో ప్రశాంత వసంతరాగం వెతికాను
నన్ను జడిపించే హాలాహల కోలాహలరాగం విన్నాను !
మండిపోయే గుండెల్లో మహిమండలం అంతా గాలించాను
మోడుపడిన లోకంలో నలుమూలలా నంచరిచాను
అఖరుకి యెవరికీ వట్టని పంచాంగం విప్రీయాశాను
అదిగో ! “ప్రేశాఖమాస్మి వసంతరుతుః” అని చదివాను
పంచాంగంలో, భయపడి దాక్కున్న వసంత రుతువును
పంచమ ప్రాణంగా లాక్కుని గుండెల్లో దాచుకున్నాను !

అదృశ్యంకాని హరివిల్లు

ఆకాశంలోని హరి వింటి సోయగాలు
అక్షిగోచరం అవుతాయి కొద్ది క్షణాలు,
స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంనాడు సకల భారతావనిలో
సాక్షాత్కరిస్తాయి స్వాతంత్ర్య వతాకాలు

తలవంచని హిమాచలం, రషీంద్రుని కవితను
తలవునకు తెస్తుంది గీతాంజలి గీతంలో ;
తలలు వైకెత్తి, తాము స్వతంత్రులమని తెలుసుకుని
తందోపరండాలు గా నడుస్తున్నారు జనులు వంతుల్లో

ఎర్రకోటమీద ఎగిరే చెందా నా హరివిల్లు,
ఈ విశాలభారతావనీ స్వాతంత్ర్యదేవతకు అది ఇల్లు;
స్వాతంత్ర్యదేవతా సహస్ర శిఖరాలయంలో
భారతప్రజ లక్షల, కోట్ల సంఖ్యలో వూజులు జరుపుతున్నారు

స్వతంత్రత-హృదయంలో ఉద్భవించి పెరుగుతుంది
సమస్త ప్రజావళిని ఏకం చేయగలుగుతుంది

జ్ఞానా లేఖని

అన్ని విభేదాలను మరపించే నుహాశక్తి
ఆ స్వాతంత్ర్యదేవత; ఆమె యెడ మనకు భక్తి

గంగకు, గోదావరికి మనకు తేడాలేదు
ఉత్తుంగ హిమాలయానికి, తరంగిత సాగరానికి తేడాలేదు
అన్నిటా స్వతంత్రభారతి ఆవహించి ఉంది
ఆమె పావన పాదాలపై నా మనసు ఉంది !

రండి! మువ్వన్నెల వైజయంతి చేపట్టి నడవండి
లెండి ! భేదాలు, వాదాలు వగైరా విడవండి !
తలవైకెత్తిన హిమాలయ శృంగంలా నిలవండి
పలు శతాబ్దాలకుండు అదృశ్యంకాని హరివిల్లును చూడండి !

హరిచాప శకలాలు

ఆనంద శిఖరాలు

ఇదేమిటి? ఎక్కడ చూసినా

ఇన్ని ఇంద్ర ధనుస్సులు !

అల నీలి ఆకాశం నుంచి

ఐలకు దిగిన రోచిస్సులు !

మండిపోయే యెండలు గడచి

కుండపోతగా వానలు కురిసి

కప్పకుడు తెలుగు పల్లెసీమలో

హర్ష పులకాంతతుడైతే—

పవిత్రరుడు—“మేఘ దూతం”

కాగల ఒక దివ్య గీతం

మరచించి మురివిస్తే

విశ్వజనాళి హేను మరివిస్తే—

జ్ఞానా లేఖని

కార్మికుడు కడుపు చేతవట్టుకుని
“ఖర్మరా!” అని వ్యధ చెందకపోతే

ఇల్లాలు, పిల్లాలు
చల్లగా డీపించగలిగితే—

కరకు ధనరావణ దశకంఠాలు
ఖండించగల శ్రీరామ బాణాలు

సామాన్య ప్రజాపాహు ధనుస్సుల నుండి
శత సహస్రాలుగా పక్షింపగలిగితే—

అది నా స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం
అది నా శ్రామిక ప్రజా ఉద్యోత్సవం;
ఈ కనిపించే హరిదాప శరలాలు,
తోరానిర కావాలి ఆనంద శిఖరాలు.

హిమ పాయస చక్రవర్తి

మంచుతో పాయసం వండుకుని లొట్టలు వేస్తూ
మనం నేపిస్తూ పుండడం చిరకాలంగా జరుగుతోంది;
హిమపాయసం యెంత ఆరగించినా—మానవ
హృదయర్థాని అగ్నిపర్వతం అలాగే వుంది !

ఎవ్వడు చూసినా—ఐస్‌కోస్ చేతపుచ్చుకుని కనపడే
ఈ హిమపాయస చక్రవర్తి
ఇసుమంతైనా శాంతిలేని అంగారధానిక వంటి లోకంలో
యే ప్రజావళికి తెస్తాడు కీర్తి ?

మంచు జెండా మహాకాళంలో యెగరేసుకుంటూ
కుంచుకుపోయే హృదయంతో పడవజ వణుక్కుంటూ
వయనించే ఉద్రాంత పథక చక్రవర్తికి—హిమ
పాయసం మిగులుతుందా ఒక్క చుక్కైనా—వాచపికి ?

ఇలా గోళంలోని ప్రతి నాళంలోని రుధిరంలో
యేదో వొక రకమైన తాళంలో
ప్రాణి సృత్యోత్సవం జరుగుతూనే వున్నది !
వద్దన్నా ఈ ఉన్నత సృత్యం ఆగనంటున్నది

జ్వాలా లేఖని

ప్రకంపనాల, ప్రభంజనాల, అణువిచ్ఛేదనాల,
భయంకర ప్రళయ ప్రయోగాల మోతలకు లోకం
భయభ్రాంతమైవున్నా—మా వాడు, హిమ
పాయనం తినక మానడు! - తిని చల్లబడడు!!

షివజులలో, ఉపరిచలదోవ్వోమ నౌకలలో, స్కూట్రాన్
బాంబులలో

షివమైవున్న చుట్టూమహాగ్నిజ్వాలామాలికావళిని
చల్లార్చడానికి హిమాలయమంత హిమపాయనం చాలదు !!
చల్లని హృదయం నిన్ను కనుగొనడానికి ఈ రోజుగల చాలదు!!

[ఇది Wallace Stevens రచించిన "The Emperor of Ice Cream" అనే కవితకు అనువాదం. ఎం.ఎల్.మూర్తికి చెందింది. కాని ఒక జోక్ !

ఈ కవిత చదివి, అమెరికాలో ఒక ఐస్ క్రీం ఫ్యాబ్రికేషన్ యజమాని Stevens కు ఓ లేఖ రాశాడు :-

'ఇంతకీ కవిగారు ఐస్ క్రీమ్స్ అనుకుంటామా? పర్మిట్ చేయమ' అంటే తెలవమని, కవి నవ్వుకుని పూరుకున్నాడు.

నిజానికి ఈ "హిమపాయన చక్రవర్తి" ఇంకా బాహ్యవస్త్రంలోనే వున్న మానవుని అల్లరి బుర్రకు ప్రతీక !]

స్వాతంత్ర్య మాసపూర్ణిమ

వస్తుంది ఏటేటా ఆగస్టు పదిహేను
పచ్చినప్పుడల్లా పులికిస్తుంది నా మేను

మనం బానిసలం కామని చెబుతుంది మన దెండా
మధుర కఠిత ప్రవహిస్తుంది హృదయంగుంగా

వసంత ఋతువు ప్రవేశించిన నందనవని
స్వతంత్రతా సుమ సుందర ఘోరతావని

ప్రజలు పరిపాలించుకుంటున్నారు తమను తాము
ప్రజలను కాదని మనం ఏమీ చేయలేము

తిరుగుతోంది జాతి పతారంపై ధర్మచక్రం
భరతజాతి ప్రజల పరాక్రమం అవక్రం

జ్ఞానా లేఖన

గంగమ్మ కొంగుచాటున పాలుతాగే బాలలు
గోదావరమ్మ లోగిలిలో ఆడుకునే బేలలు

ఉత్తర దక్షిణాలు, తూర్పు పడమరలు లేపు
ఎత్తైన వర్షతాలు, లోతైన సాగిరాలు అడ్డుకాపు

నా తల్లి భారతికి నతులే నా వార్యాలు
భూత, భవిష్యత్, వర్తమానాలను తొంగపు; అతిసవ్యాలు!

స్వాతంత్ర్యమానం వచ్చింది మనకోసం
వదిలేనవ లేదీ తెచ్చింది సంతోషం

నరాలలో ప్రవహిస్తుంది స్వాతంత్ర్య రుభిరం
భరతజాతీయుల చరిత్ర మధురాతి మధురం.

పవన చక్రిక

గగన పూతృత వాయవీచిక

ఓగము నూయెలలూపు చున్నది;

పవన చక్రిక తిరుగుచున్నది

జవన హయమై దుముకుచున్నది

నీలసరద దుకూలాంచల

శ్రేణిలో తనభాగమేమో

తెలిసికొనుటకు మాటిమాటికి

దివికి లంగలు వేయుచున్నది

ధూమిలోగల జలము తోడి ధ

రా మతల్లికి 'లాల' పోయగ

గగనతలమున ఆలలు రేగే

గాలిలో ఆటాడు చున్నది

జ్ఞానా లేఖని

ఎవరి సాయము తేక తిరుగును

ఎవరి అనుమతి దేక ఆగును;

అవని - పదములపైన నిప్పులు

ఆకనమునే అంటుచును

వవన చక్రిక వంటిదే ఈ

అవనిపై మానవుని జీవిత;

గాలిదేనిది బ్రతుక జాలదు !

కాంచనముపై ఆశ వీడదు !!

వెన్నెల పాట

నేను లేని రేయి

నీరు లేని నూయి;

నేను లేని మల్లెతోట

గ్లాని కలిగించు ముళ్ళ బాట;

నేను లేని ముంగిలి

నీల తిమిరాల ఎంగిలి

నేను లేని ప్రేయసీ ప్రీయుల హృదయాలు

నూనె లేక ఆరి పోనున్న దీపాలు

నే నున్న వ్రతి రాత్రి

మానవజీవితాలకు కలుగుతుంది అనురాగంతో మైత్రీ

ఎండలోని వేడిని విండేసిన రేయెండను నేను

గుండెలో వలపున్న వారి మెడలో పూలదండను నేను

జ్ఞాన లేఖని

వెన్నెల స్నానాలు చేసే రసికులు
వెన్నెలలో భోజనాలు చేసే నాగరకులు
వెన్నెల వలువలతో ఆందగించే పనితలు
వెన్నెల వతాకాలు ఎగరేసే దేవతలు
అదృష్ట జాతకులు వారు
ఆనంద గీతికలు వారు

వెన్నెల లేని రాత్రులు
విశ్వానికి శత్రులు

జాబిలి లేని గగనం
కాగిలి లేని యవ్వనం

చాతక పక్షులకు వెన్నెల-అమృతం
రతీ మన్మథులకు వెన్నెల-స్వాగతం
ఒంటరి వారికి నేను అగ్గిని
జంటకు నేను గులాబి మొగ్గను

నేను లేవి లోకం
నిజానికి నరకం
నేను ఉన్న లోకం
నిజానికి నాకం

కాంతి పతాకం

అరుదారుణ కాంతి కిరణాలను
అక్షిగవాడాలలోకి చొరసీయక
ఆరాశం నుండి అవనిదాక నిలిచిన
అంధకార భయంకర నీల యవనిక
అశేష ప్రజా నిశ్వాసాగ్ని జ్వాలలకు
అంతరించిపోయిన ఆనంద దినం నేడు

నేడు నేనొక కాంతి పతాకాన్ని ఎగరేస్తున్నాను
నేను నేడొక శాంతి కపోతాన్ని ఎగరేస్తున్నాను;
కాంతి పతాక ధ్వజాగ్ర సీమలో
శాంతి కపోతం క్రిడోత్సవాలు

ఈ మహా వర్షదినం నాడు
ఆ మహాత్ముడు జ్ఞాపకం వస్తున్నాడు:
ఆయనవెంట త్యాగ పతాకాలు చేకొని నడచిన
అశేష స్వాతంత్ర్యయోధులు జ్ఞప్తికి వస్తున్నారు

జ్ఞానా లేఖన

వారి దారిలో నడవవలసి వుంది
స్వాతంత్ర్యాన్ని కాపాడుకోవలసి వుంది;
నియంతలు దిగంతాల్లో గంతులేస్తున్నారు
దురహంకారంతో రంతులు చేస్తున్నారు.

భారతీయులంతా ఒక్కటి అని
ప్రపంచానికి చాటి చెప్పాలి రండి !
ఏక కంఠంతో వందేమాతరం అని
ఎలుగెత్తి వలకాలి, లెండి !

జయం దుందుభి

సాగనంపుదాం ! రండి ! దుర్మతిని
మ్రోగింతాం ! లేండి ! విజయదుందుభిని;
సూర్యవత్సరం పచ్చిన శుభ నమయంబో
యత్నింతాం, సాధింతాం, ఉన్నతిని

మోదుగు పూ జండాలు ఎగిరేయి
ఎడలో పలపుల జ్వాలలు రగిలేయి
కొత్త కొత్తగా పున్నట పాతలోకము
ముక్కుకూడ పూల వోలే మురిసేయి

నిత్యం హత్యల వార్తలా రావద్దు
సత్యాహింసల వార్తలు మరవవద్దు
నిండు ప్రాణములు తీయుట మనపనికారాదు
బండగుండె యముని పనిని, మనిషి చేయవద్దు

ఆంధ్రులకు ఉగ్రాది గొప్ప పండుగ
ఈ పండుగ జరపాలి నిండుగా;
గుండె బలంతో యెండల నెదిరించి
గుమగుమలాడాలి మట్టెచెండుగా

జ్ఞానా లేఖిని

చెట్టులేని వట్టిడాల పాడదు వికము
పండులేని కొమ్మమీద వాలదు శుకము
కవితే ఒక వికముగా, నవతే ఒక శుకముగా
కనిపించాలి ఉగాదికి తెలుగుల జగము

మిల్లుకూత వినిపిస్తే కోకిల పాట
మదిలో వలపుదయిస్తే మామిడితోట
కొత్త కోకతో ఇల్లాలెదురుగ వస్తే
వద్దంటే దొరుకుతుంది ముద్దులమూట !

ధరలో ఉన్నన్నాళ్ళు 'ధర'లు తప్పవు
ధరలు పెరుగ, నిరుపేదల చెరలు తప్పవు
చాలీచాలని జీతం సంసారికి భూతం;
అవసరాలు తీరక అరకొరలు తప్పవు

సరకాన్ని చేయాలి స్వర్గభండము
విషం విరిగి, కావాలి అమృత భాండము
హృదయంలో అనురాగం కుసుమించేలా
మదనుడు చేబూనాలి ఇశు దండము

స్నేహ వేదిక

చెరకు గడను చేత బూని రా !
మర తపాకి మాట మరచి పో !
చల్లని సంత్రాంతి వేశ నీ రెండలో
పిల్లల ఆనందాలను చూసి మురిసిపో

కట్ట గుడ్డలేని వానిమీద
కత్తికట్టె చలి
నిరుపేదల పాలిటి కది
నిశ్చయముగ పులి;
ఒంటరిని జడిపిస్తుంది
జంటకు భయపడుతుంది;
చలి - కొందరికి పులి
మరి కొందరికి చెలి!

నీల గగన పతాకమీద రక్తారుణ సూర్యబింబ చిహ్నం,
నీరెండ రాస్తున్నా చలిచలిగా వుంది మధ్యాహ్నం;
ప్రతి మనిషి చేతిలో ఒక రవి కిరణ శలాక
ప్రాంతికి, కాంతికి, వెచ్చదనానికి అది ప్రతీక

జ్ఞానా లే ఖ ని

కయ్యాలాడుచూ, మంచు
గుయ్యారాలలో దొంగసారా చ చుకుని
దెయ్యలు గుంపులు గుంపులుగా, పీకలు
ముయ్య తాగుతున్నాయి మైదంత

ప్రణయం హృదయాల్లో ప్రభవిస్తున్నది
ప్రకృతి యవలోకాన్ని కవిస్తున్నది:
ఎదురు తిరగండి ఈ చలి తుఫానులపై
ఎదలు కలవండి స్నేహ వేదికలపై.

మదన ధనుర్భంగం

పసంత నభిడు మదనుడు
పలవరా యేడుస్తున్నాడు !
అరని వెరచు పల్ల యేమైంది?
అరని పుప్పొంగుట పొది యేమైంది?

యవ్వనం పెట్టుకురిస్తున్న 'అమృతవల్లి' గుండెల్లో
అగ్గింద బాణం పదిలి ఆమెను ఆరాటపెట్టాడు.
గుండెలో గుచ్చుకున్న మదన బాణం పల్ల
కుర్రుకుర్రాడిపోయింది ఆ పీల్ల !

మదన వ్యధాత వయెన ఆ చిన్నది
మల్లీ సుమశయ్యవై వవళించి యున్నది
వక్షోజాలు పొంగారుతుండగా
పీడించింది నావైపు ఆశగా

ఇంతలో మదనుడు మరో బాణం సంధించాడు
ఇప్పుడు బేరా! నా గుండెకే గురి పెట్టాడు!
మురికిని వదలకముందే మదనుని ఇప్పు ధనువును
ముక్కలు ముక్కలుగా నరికి నమిచేశాను ! !

జ్ఞానా లేఖన

అందుకే వనంత సఖుడు మదసుడు
అలా వల వలా యేడుస్తున్నాడు!
అతనికి ధనుర్భంగం జరిగింది !
అతని పువ్వుటమ్ముల పొది చెదరిపోయింది ! !

జ్యోతి - హాతి

దేదాలు వేరైనా
ఆవేశాలు ఒకటి;
ఆత్మలు వేరైనా
ఆత్మీయతలు ఒకటి;

శత్రువు శత్రుమగుతుడని
చప్పబడి పూరుటంటే
చీకటి పెనుభూరం గెలుస్తుంది
లోకమంతటా బింబం ఓడుతుంది

శంకర భగవత్పాదులు
సౌందర్య లహరితో చూపిన
“సవీనార్క రిరణం” చేతిలో
“నిబిడ తిమిరం” ఓడింది;

స్వాతంత్ర్య సమరం రైతులు ప్రారంభించారు.
పర పరిపాలకులను మెడలుబట్టి
వెళ్ళగొట్టి గెలిచారు
కళ్ళుతెరిచారు నాడు అమెరికావారు

జ్ఞాన లేఖని

బోసి నోటి గాఢీతాత
పూనిన సత్యాగ్రహంలో
వెల్లబూడిదై పోయెను
తెల్లవాని మహాశక్తి;

ఓచ్చని గులాబీల్లాంటి
వ్రేళ్ళతో దివ్యెలు వెలిగించే
కోమలి చేతిలో ఓడింది
క్రూర తిమిర కంఠీరవం;

స్వాతంత్ర్యం గెలిచింది
నియంతృత్వం ఓడింది
జ్యోతి గెలిచింది
హేతి ఓడింది

[బోస్ట్ (అమెరికా)లోని రెక్సింగ్టన్ పెంటర్లో అంగ్లేయులపై 19
ఏప్రిల్ 1775 నాడు తొలి కుపాకీగుండు పేల్చిన స్వాతంత్ర్యయోధుని
(మినిట్ మన్) చొమ్మిదేళ్ల నుంచుని వ్రాసిన కవిత
(10 అక్టోబరు 1978)]

ద యా న ది

ఓయి! దయా నదీ! జగతి కూరక శాంతిని బోధనేయు నీ
తీయని వీచికావళి చుదిన్ షుధురోహలు రేవ సాగినే!
ఏ యుగమందు పుట్టితివో యేమొ నుమా! భువనేశ్వరమ్ము నీ
తోయుముతో చదిత్రమయి తోచెను మారొక పుణ్యభూమిగా

ఆరాశమ్ము భవజ్వలమ్ములను మేలద్దమ్ముగాదేసి ఆ
లోకించున్ రస మోము తానె; రుధిరస్రోతస్సువై నీవు రు
ద్రాచారమ్మున తత్కళింగ రణవేశన్ పొంగుచున్నప్పుడే
శోకంబందె అశోక భూమిపతి విచ్చుంగతి చేజారగా

బుద్ధమూర్తి పాదములచెంత కరవాల
ముంచి యెంతగ విలపించె నేమొ?
రణముసేయ ననుచు ప్రతి న గావించెను:
హింస మానుకొనె, అహింస బూనె

నీ తీరాన బహు బౌద్ధులిదిగో! నిర్మాణముండేసి రెం
తో తాత్పర్యముతోవిహారమును శాంతుల్దాంతులుప్పొంగ;వీ
చీ తంత్రి తతివై తదాగత గుణశ్రీ గానమున్ చేయు నీ
శీతాంభుకణరాజి, వాయు విహతిన్ చిందెన్ శిరస్సీమలన్

జ్వాలా లేఖని

ఎన్ని తలలు తెగెనా? ఎంతెంత రక్తము
భీకరముగ పరుగువెట్టె నేమో?
రణ భయమ్ము లేని, రక్తపాతము లేని
మహిమ మానవుండు మనెడుగాత!

కత్తి, నాడు, తలల నుత్తరించెనుగాని
అణువు నేడు లక్షలాది జనుల
క్షణములోన భన్మమొనరింప జాలు: ఏ
ఆధునిక జగాన అతిభయమ్ము !!

భువనేశ్వర పరిసరముల
ప్రవహించు దయానదీ జల స్థూలలోనన్
కవులు జలాంజలులెత్తుచు
కవితలు రచించినారు కరుణామయై

రండు! దయానదీ జలములన్ జలకమ్ములనాడి ధన్యులై
పొందు! తథాగతాలయముపొంత నదా నినదించు ధేరిరా
దాండడ నాథముల్ ఎనుడు! ధ్యాన సమాధినిషణ్ణ భక్తరా
ట్రండము వెంట మంత్ర జప తత్పరులై పరిశుద్ధిపొందుడి!

ఒరిస్సా రాజుని భువనేశ్వర పరిసరాల్లో ప్రవహించేనది
దయా నది.

ప్రజల పంచాంగం

పూలకందా అగిరవేయాలి
హృదయాలవలపులవాన కురియాలి

తెలుగుతల్లి గృహంగజాన
ఉగాది పాదంమోపునమయాన
పెరియఘంటలు మారుమ్రోగాలి

చేతమొడుగు పూత పూసింది
ఘుఘురు మూమిడి రావుదాసింది

ఆరుకేట్ల తెలుంగులొకటైన
మహాంధ్ర సుందర నందనంలోన
కొత్త కోయిల పాటపాడింది

సుమతిగా దుర్మతిని మార్చాలి
గ్రహములను శాసింది నడపాలి

నవగ్రహములు మంచిమార్గంలో
నంచరించే మంచి నమయంలో
అంద్రజాతికి శుభం కలగాలి

శ్వా లా రే ఖ ని

వ్రజల మాటకు తిరుగులేదండి

వ్రజల కోరిక తీరవలెనండి

ధనపీశాచం ఆటకట్టాలి

జన పతాకం కోటకెక్కాలి

శ్రమికజాతికి విజయమగునండి

మలయ పవనం పాటపాడింది

తెలుగు బృందం నాట్య మాడింది

విశ్వమంతట తెలుగు గీతాలే

పీనులకు విందైన తరుణంలో

ఆంధ్రలోకం మురిసిపోతుంది

దుష్ట శక్తులు తొలగిపోవాలి

కష్టజీవుల బ్రతుకు మారాలి

వ్రజాస్వామ్యం సామ్యవాదంతో

చేయి చేయి కలిపి నడవాలి

తెలుగుజాతికి కీర్తి పెరగాలి.

కుసుమ సమయ చక్రం

నిరాధారంగా తిరుగుతున్న
ధరణి గోళం మీద
నరుడు నివసిస్తున్నాడు
స్థిరత్వం తనదే అనుకుంటున్నాడు!

అజ్ఞానపు ముళ్ళకంచెల్లో
విజ్ఞానపు మల్లెలు విరబూచే
వనంతాగమన శుభ సమయాస
వాస్తవం తెలుసుకొమ్మంటున్నా

సశ్వరమైన విశ్వంభరమై
నరుడూ సశ్వరుడే కదా!
అహంకార శంఖారావం దేనికి?
అహంభావ ధంకాధ్వనం ఎందుకు ?

అసుక్షణం మనసు వెంటాడే మృత్యువు
అనగి చక్రానికి ఆజన్మ శత్రువు;
ఆ శత్రువును ఎదిరించడానికి విరిసింది కుసుమం
అది వికసించడానికి సహకరించేదే వనంతం !

జ్ఞానా లేఖన

ఉగాది జెండా చేత పుచ్చకుని తిరుగుతున్నాను
జగనీశి మృత్యు భయం పోగొడుతున్నాను
ఈ కుసుమ సమయ చక్రం తిరుగుతూ ఉండాలి
కంటకాల కౌగిలిలో పుష్పం పెరుగుతూ ఉండాలి

యెనబై దాటిన ముదుసలి శ తాబ్బం

నిశా సింహాసనానికి తానే
నిజమైన వారసుణ్ణి అంటాడు జాబిలి;
పడవ ఉయ్యాలలో పవళించిన నేను
పాలకడతిలో బాలశౌరిని నేనే అంటాను

నిద్ర నా శయ్యానమీపానికీ
నిమిషమైనా రాసింటుంది - కలహంతరిత !
అర్ధ శతాబ్ది తన భుజాలమీద నన్ను
అవలీలగా మోసిన ఈ శతాబ్దం
ఇప్పుడెందుకో భారంగా భావించింది;

తనకు యెనబై దాటాయి
రనుక వార్ధక భారమా ? లేక నాపై
అనాదరమా ? అవజ్ఞా ?

అనలు కాలానికి ముసలి తనమేమిటి ?
అరవై వేలేండ్ల ఏకధారా వర్షంవల్ల

జ్ఞానా లేఖన

అవని చల్లబడి (సూర్యశకలం కదా !)

అనేక జీవులకు ఆశ్రయ మయింది.

నగ్ననిశ మహాస్మాదంతో తారాతీరంలో

నాట్యం చేస్తోంది వక్షోజాల బరువుతో;

మహర్షుల వలె ఉన్న మహా తరువులకు

మదిందిన మదవతిని చూచి మతి చలించింది!

నేను ఉషః కన్యా పాణి వీడనం చేసిన వాణ్ణి

దీన జన క్షీణ హృదయాల చీకటికి పగవాణ్ణి;

అందుకే—జాతి పతాకం ఎగరేసుకుంటూ

ముందుకు పోతున్నా ప్రభాత ఫేరీలు చూసుకుంటూ.

కపిత నా సంపద

ప్రభాతాల సందేశాలను మోసుకొచ్చే
ప్రయాణ వార్తాహరుణ్ణి నేను;
కాంతి సంతత ధరుణ్ణి నేను;
అంధకార నిశ్శబ్దారణ్యాలలో
ఆరని కాగడాలతో నడిచే కవిని నేను;

సందనారామంలోని మందారాలు
సుందరోద్యానంలోని గులాబీలు
నా అతి సవ్య రేఖనిరి సంతేతాలు
నా అభిసవ చేతనకు ప్రతీకలు

నా జాతిలో చైతన్యం కలిగించడానికి
నా జాతిని జాగృతి తో వెలిగించడానికి
ప్రాస్తున్నాను కవిత్వాన్ని
పినిపిస్తున్నాను కవితాధ్వనిని,

కళారాశిని రాపాడడం కోసం
రమ్య భావాల నిషాతో రాపాడడం కోసం
నా జీవనాది సుండి కవితా మధువును
మిండి నా జాతిని అందిస్తాను

జ్ఞానా లేఖన

నా అనురాగ ప్రేరణనుండి దూరమైనవారు
తమ జీవిత గిరి శిఖరాల నుండి వతన చుట్టూరు;
వర్తమాన యాత్రాక బృందం నా గమ్యం వద్ద ఆగి ఉండి
వథుల తప్పిన స్వప్నాలకు నా కలం ఆశ్రయం ఇచ్చింది
సంస్కృతి అనే కుసుమం వికసించడానికి సాయం
చేశాను నేను
చరిత్రకు అప్రమత్త జాగరూక నయనాలు ఇచ్చాను నేను
ఎవరి ఆకర్షణ వల్లనో చారి తప్పిన చంచల మృగశాబకం
వంటి సభ్యతకు
ఈ కీకారణ్య మధ్యంలో మార్గం నిర్ధారించేశాను.

గాఢోప గూఢం

నూర్యుడు అస్తమిస్తాడు
చంద్రుడు ఉదయించడు:
అమావాస్య రాత్రి
అంధకార ధాత్రి

సేలిమిబ్బుల పొత్తిక్కలో
నిద్రపోతాయి చుక్కలు, పసికందులు:
కుంభవర్షం కురిసి విద్యుత్
స్తంభాలు కూలిపోతాయి

గాలికి ఆరిపోతుంది దీపం
గగనానికి నేలపై ఎందుకింత కోపం ?

అంతటా తపస్సు, తపస్సు, తపస్సు
అప్పుడు ఆరంభమవుతుంది తపస్సు

అప్పుడు రెండు నీడలు వెచ్చదనం కోరి
ఆలింగనం చేసుకుంటాయి మరీ, మరీ:
ఆమె — అతడు
ఆత్మ — పరమాత్ముడు.

విజ్ఞాన దీపాలు

దీపాల తోటలో దీవ్య కుసుమాలు
నర జీవితంలోన నందన వనాలు
అంధకారపు కురులయందు వుప్పచెండు
అందగించును సౌగంధ్యలందించుచుండు

ప్రతి దివ్య జీవితం ఒక రాత్రి గాని
బ్రతుకంత ఆ దివ్య ప్రసరించు కాంతి
జ్యోతియే బ్రహ్మయని ఖ్యాతి గాంచింది
విశ్వప్రజాశికి వెలుగు నిచ్చింది

గుడిసెలోవలి దివ్య, గుడిలోని దివ్య-
కాంతి దేవత దాన కనిపించి నవ్వె
ఆమె సెవ్యులలోన అమృతాలు కలవు
జ్వాల చూపులలోన స్వర్గాలు కలవు

జ్వాలను తాకితే కాలేను చేయి
మధుకీలికలు సోక మదికెంతో హాయి
వలపుజ్వాలలోన మాధుర్యముంది
విరహ కీలలలోన వేదనే వుంది

జ్ఞానా లేఖన

మనసు వెలిగించేటి మట్టి దీపాలు
స్నేహమే లేకున్న, చీరట్లపాలు;
జ్ఞాన దీపము నెవడు చల్లార్చగలడు ?
ఆర్పివేసెడివాడు అవనిలో యెడు.

వెలుగుల గుడారం

దివ్వెల బ్రతుకులు ఒక రేయి

నవ్వుతూనో, రోదీస్తూనో అవి గడిపేస్తాయి

పట్టుమని నగం దినం జీవితం లేని దీపాలకు

పరిసరాలను కాంతింప జేయగల శక్తి ఎందులకు ?

కాంతి లేని కలకాలం బ్రతుకు కన్న

క్షణం వెలిగి ఆరిపోవడం మిన్న

తోవ్వువత్తి కన్నీరు — బుగ్గలపై జారుతుంది

క్రొవ్వెలుగు గులాబీ పువ్వు తలమీద అడుతుంది

అగ్ని కుసుమాలతో అలంకరించిన గుడారం

భగ్నజీవులకు ప్రణయాశ లందించే బిడారం

మిన్నెక్కి మన్నును వెలిగించే మేటి సూర్యతేజానికి,

మినుగురు పురుగులోని మిలమిలకి లేదా దేనికి ?

నాకు కావలసింది కానేకాదు—రాశి

లోకానికి వలసింది వస్తున్నలోని వాసి

చిరు దివ్వె వెలిగించు! చెలి! అదే చామ

స్వాంతాన కురియనీ! కాంతి పుష్పాలు

దోషి - నిర్దోషి

ఒకడు చేసిన నేరానికి

ఒకడు వెళ్ళాడు కారాగారానికి:

ఒకడు చెప్పాడు దొంగ సాక్ష్యం

ఒకణ్ణి హింసించడమే అతని లక్ష్యం!

న్యాయమూర్తి ఇచ్చిన తీర్పు

అతనికి కలిగించలేదు నిట్టూర్పు;

దోషి వీధిలో తిరుగుతున్నాడు

నిర్దోషి ఖైదులో ముడుగుతున్నాడు!

హి మ డ మ రు

హిమ డమరు మ్రోగుతున్నది
 ఇలాతలం ఊగుతున్నది
 నవ వత్సర మహా శివుని
 నాట్యం కొనసాగుతున్నది

చిరుగుంటలు పలికించెను శివాలయం
 శీత శిలలు కరిపించెను హిమాలయం
 శివుని కేశపాశమైన ఆకాశం
 శుభ గంగా సుధార్ఘ్ని సురాలయం

మంచు ముసుగు వేసుకొనెను మగువ ధరణి
 మగువ మోము చంద్రాయితమైన తరణి!
 తరణిని తరుణిగ మార్చిన ఈ హేమంతం
 ధరాతలికి చూపింది సూతన సరణి

హిమ పారావత ఖగాలు ఎగసినవి
 సమరానల మహావృక్షలు ముగిసినవి:
 దుప్పటి, కుంభానికి లెని పేదవానికి
 నివ్వలాంటి చెలి పెదవులు దొరికినవి

స్వలా లేఖని

రారుణ్యపు తెలిడెండా ఎగిరించండి
తారుణ్యపు భోగి మంట వెలిగించండి
మదనుడు చెలరేగిన హేమంత ఋతువులా
యోగి, భోగి అను లేడా తొలగించండి

రజతవైజయంతిక

వెండి జెండా తెగుదుతున్నవి
పండువెన్నెల పంటలో?
రాష్ట్ర రజత మహోత్సవంలో
ప్రజలు వినరిన పావురాలో?

తెలుగునకు పర్యాయపదమై
వెలుగు వికసించె;
వెలుగునకు ఆశ్రమేడితమ్మై
తెలుగు వనివించె!

పాతికేండ్ల సమైక్య రాష్ట్రం
జాతి సాధించిన బలం :
ఆంధ్ర వీరుల మహాత్మాగం
అందరికి అందించిన ఫలం

రజత వర్ణ జయంతికలతో
రండి! పండుగ చూడగా;
స్వాంతములు కలగలనిపోగా
ప్రాంత భేదము తొలగెగా!

జ్ఞానా లేఖని

తొలగ వలె దారిద్ర్య రేఖ
వెలుగవలె సౌభాగ్య రేఖ
కర్షకులు, కార్మికులు, కవులు
కలిసి కృషి చేయుదురుగాక!

మంగళ జ్యోతులు

ఆంగనలు వెలిగించే
మంగళ దీపికలు
అంతరంగాల వినిపించే
అనురాగ గీతికలు

తైలంతో వెలిగే దివ్యైల
చాలం పరిమితం,
స్నేహంతో జ్వలించే దివ్యైల
జీవితం అపరిమితం

ఆనవాయితీగా జరుపుకునే
ఆనంద దీపావళి ఒక్క రోజు!
అనురాగ హృదయాలతో దీపావళి
అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతుంది ప్రతిరోజు ! !

అంధకార వనీ ప్రాంగణంలో
అందాల రోజూ పూలు
చలి రాతిరి వెలిగే వెచ్చని
సౌందర్య దీపాలు

జ్ఞానా లేఖన

దివెలో భువెలో అంతట
దీవ తొరణాలు కట్టి
వండుగ చేయాలి మనం
ప్రగతిని పొందాలి జనం

ఘర్మ జల కణాలతో
కాంతించే దీపావళి
కర్షక, కార్మిక, కపిగణ
హర్షానికి నివాళి!

న వ భా ర తం

ఇంద్ర ధనుశ్శకలాలు ఎగరేస్తూ
ఇండు బింబాల లాంటి బాలబాలికలు

ఏకాండీ దారాల్లా
లోకశాంతికి ద్వారాల్లా
స్వాతంత్ర్య మాన పూర్ణిమా
జయోత్సవాలు జరుపుతున్నారు

ఆనేతు హిమవన్నగం
ఆనందమయం భారతజగం

ఉన్నత భవనాలమీద
చిన్న కుటీరాలమీద
యెన్నెన్ని వైజయంతికలో?
ఏకతా హసంతికలో?

జెండా కొనుక్కోలేని పేదవాడు
గుండెనే జెండాగా ఎగరేస్తాడు

స్వాతంత్ర్యం కడుపునింపదా?
స్వాతంత్ర్యం బ్రతుకు బరువుదింపదా?

కావ్య లా రేఖ ని

ఆర్థిక వ్యత్యాసాలు
అంతరించేదాకా
అనలైన స్వాతంత్ర్యం రాదా ?
తేడాలపీడా విరగడై పోవాలి
ధనికుల పేదల మధ్య అంతరం
తరిగిపోవాలి నత్వరం

దబ్బుజేబులోవున్నవాడు డాబునరీగా బతకగలుగు
శున్నాడు,
వేల వంకర పెట్టలేనివాడు వెర్రివాడికింద జమకట్ట
బడుతున్నాడు

క్రీర్తిదాహం తీరనివాడు
కిరీటంమీద కిరీటంపెట్టినా
గిజగిజలాడి పోతున్నాడు
ప్రజలచేత అందలం మోయించుకుంటున్నాడు

గోడమీద పిల్లులు, క్రొన్నెత్తురు తాగిన నల్లులు
ఏ యెండకా గొడుగులు, యే అడుగుల కా మడుగులు;

తమ పదపులు కాపాడుకుంటున్నారు
శ్రమ పడకుండా సుఖపడుతున్నారు
అవకాశవాదం ఈనాటి వేదం
అధికార దాహం అంతులేని మోహం

జ్ఞానా లే ఖ ని

ధనదేవతా పాదపూజలు ఘనంగా జరుపుతున్నారు
దొంగపూజారులు

ఆ దేవత అనుగ్రహానికి నోచని పేదలు
అగచాట్ల పాలపుతున్నారు
స్వాతంత్ర్యం తెచ్చినవారు
ఆ సమరంలో చచ్చినవారు
ఈవేళై నా జ్ఞాపకం వస్తారా?
ప్రజలు వారికి అశ్రుతర్పణం చేస్తారా?

ఆర్థిక స్వాతంత్ర్య సమరానికి
అందరం సిద్ధంకావాలి శాంతంగా
ధర్మ చక్రంకిత జాతీయ పతాక
కర్మవీరుల శ్రమఫలితానికి కావాలిప్రతీక
కులం తత్వాన్ని హతమార్చండి
కలం సత్వాన్ని గౌరవించండి

స్వాతంత్ర్య సరోవర జలాలలో
సామ్యవాద సరోజం వెయ్యిరేకులతో చిచ్చుకోవాలి
శత సహస్ర కిరణాలతో
శ్రామిక హృదయాకాశంలో చైతన్య సూర్యోదయంకావాలి
నేడు స్వాతంత్ర్య మాన పూర్ణిమ
రేపు ప్రజాతంత్ర దిశలో అరుణిమ

సవభారతం రాస్తాను ఆ అరుణిమతో
యువభారతం చూస్తాను ఆ తరుణిమతో

నా ఖీనా మా

గ జ ల్

కవితా ప్రపంచంలో గజల్ ఒక అందాల పూలతోట. వందల సంవత్సరాలుగా అరబ్బీ, ఫారసీ, ఉరుదూ కవులు ఈ తోటను తమ గుండెలు పిండి పెంచి పెద్దచేశారు. ఈ తోటలోని పూల గుబాళింపు విశ్వాన్నే ఉర్రూతలూగించింది.

గజల్ అనే కవితా ప్రక్రియ తొలిని అరబ్బీ ధాషలో ఉద్భవించి ఫారసీకి ప్రాకింది. అక్కడినుండి తుర్కీ, ఉరుదూ ధాషలలోకి వ్యాపించింది. మానవుని ముఠ వేదనకు ఇది ప్రతీక. హృదయాన్ని పెల్లగించి, ప్రణయలత నాటి, కన్నీట తడిపిపుడే ఆనందం పుష్పిస్తుంది. కొద్దిపాటి వగపు లేనిది వలపులో నాగసు లేదు కదా! కంటికి కనిపించే లోకంలో లేని వింతలూ విశేషాలు మానవుని మనోలోకంలో ఉంటాయి. మనోలోకాన్ని సాక్షాత్కరింపడే సాధనం గజల్. ఇందులోని గుణావీరులు, బుల్బులి పిట్టలు ఒకానొక ముఠ ధావనకు సంకేతాలు. అట్లే మనుషాల, మనుషులందరే సాఫీ—జీవిత వైఖరిని చిహ్నాలు.

బిందువులో సింధువును కుదించినట్లు, ఆల్పాచలలో అసిల్చుమైన భావాన్ని ఇమిడ్చడం గజల్ లోని విశేషం. ఈ క్లుప్తతకు, నియమ నిబంధనలకు జడిసి కొందరు గజల్ ను చూలనాడక పోలేరు. కాని, రవ్వను చెక్కడంలో ఉన్న సొగసు రాతి మేడ కట్టడంలో రాదు.

కాలప్రవాహపు రాపిడివలన గజల్ ఎన్నో మార్పులకు లోనైంది. వాయులీనంనుండి మన సంగీతం వెలువడినట్లు గజల్ లో జాతీయత

జ్ఞానా లేఖని

తొణికిసలాడింది. గులాబీ, బుబ్బులి, స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యాలకు వంకేతా లై:వి. 'శక్తికొలది సాక్షాత్కార'మన్నట్లు గజర్‌లో కనరాని భావ చిత్రంగాని, విసరాని ధ్వనిగాని లేదు. సంగీత సాహిత్యాల రంగరింపే గజర్.

గజర్‌కు గల నిర్బంధాలలో మొట్టమొదటిది అతి స్పష్టత. ఏ పరిస్థితులలోనూ భావం రెండు పంక్తులలో (ద్విపదలో) ముగిసి తీరాలి. రెండవది, పద్యపాదం తుదిని గల భాషియా, రిదీఫ్ అనే నియమాలు. ఇవి గజర్ మొదటి రెండు పంక్తులకు సమానంగా ఉంటూ, తరివాత చేసి పంక్తులకు కాకుండా సరిసంఖ్య పంక్తులకే పర్వించడం. ఉదాహరణకు ఈ సంపుటిలోని మొదటి గజర్ పంక్తిలో ఆఖరున ఉన్న 'రానా' అన్న పదం 'రదీఫ్'; విడిచి అన్న పదం భాషియా. రదీఫ్‌గా వాడిన పదం యథాతథంగా 1,2,4,6 పంక్తులలో వస్తుంది. భాషియా, విడిచి, గడిచి, వడిచి ఇలా పై సంఖ్యలలోనే వస్తుంది. ఈ నిర్బంధాలు స్వేచ్ఛగా రచన చేయడానికి అడ్డంకులని కొందరి భావం. ఇవిగాక చందస్సు వేరే ఉండనే ఉంది.

ఇంతకూ గజర్ అనే శబ్దానికి అర్థం ఇంతులతో మంతనాలు; వింతగలేడూ;

గ జ ల్

1

రమ్మంటే చాలు గానీ రాజ్యాలు విడిచిరానా!
నీ చిన్ని నవ్వుకోసం స్వర్గాలు గడిచి రానా !

ఏడేడు సాగరాలు ఎన్నెన్నో వర్షతాలు
ఎంతెంత దూరమైనా బ్రతుకంత నడిచి రానా !

కనులందు పంచులాగా కలలన్ని కరగిపోగా
కావేరి వోలె పొంగే కన్నీరు తుడిచి రానా !

నీవున్న మేడ గదిలో నను చేరనీయరేమో
జలతారు చీర కట్టి సిగరూలు ముడిచి రానా !

వగబూని కరకువారు బంధించి ఉంచినారు
ఏనాటికైనగానీ ఈ గోడ పొడిచి రానా !

కు పి త ప్ర ణ యి నీ

2

చేరువలో లేకున్నా చిరు నగవులె చాలు
చెలిమి చేయదలచకున్న, చిరు తగివులె చాలు

అడుగగానె భానని సన్నాదరించకున్నా
పిలిచిననూ పలకని నీ దిగువులె చాలు

మమత పొంగు సవ మధువు మా కిడరున్నా
మధువు తడిసి మెరిసే నీ పెదవులె చాలు

సన్నజాజి తీవ చెంత నరనం లేకున్నా
నన్ను చూచినంతనె నీ వరుషలె చాలు

ఎద పొలాన విత్తు నాటి వదిలేశావు
వలపు వంట రాకున్నా, కరువులె చాలు!

3

ఎవ్వరు మీరు ? ఎ లికలా ?
ఎగిరే దీవ జ్ఞానికలా !

నవయువ గళ రుధిరముకోసం
సాలుక సాచే కాళికలా !

పుష్పల చాటుగ్ కాటిడగా
బునలిడు భుజిగి పాళికలా !

ఒంటరి వారల గుండెలలో
మంటలిడే సుమ మాలికలా !

బ్రహ్మకు రిమ్మను కలిగించే
టొమ్మల వ్రాసే చూలికలా !

ప్రాణన్నేహితులగు వారి
మధ్యన యేర్పడు చీలికలా !

భూలోకాన్నే పాలించే
ఏలికలకె మీరేలికలా ?

అఖిలము తెలిసిన దేవునికే
అర్థముకాని వ్రాహ్మికలా !

తనువున్నాన్ని క్షాదినను
తనివే తీరని కేళికలా !

‘శరథి’ రచించే నాటికల
మురిపించే నవ చూలికలా !

ముళ్ళసిడర్లే పువ్వులున్నాయి.

నాడు కన్నీట నవ్వులున్నాయి

కలిమి లేదంచు కలత వడనేలా ?

గవ్వలం దెన్నో రవ్వలున్నాయి

యాత్ర నడిదారి ఆగిపోనేలా ?

నీల గగనాన దివ్యలున్నాయి

అడుగు సడి లేని కాశ రాత్రాన

ముదిత పాదాల మువ్వలున్నాయి

ఎగిరి పోలేక వగవు నీ కేలా ?

గుండెలో ఎన్నో గువ్వలున్నాయి

కరకు చెరలోన కంట నీరేలా ?

తోడుగా నీరు చువ్వలున్నాయి.

చెల్లు !

5

దివ్వెలు వెలిగించగానె మనకలు చెల్లు !
నవ్వులు వొలికించగానె అలకలు చెల్లు !

కాలం గడిచినకొద్దీ ఆలు పాతబడుతుంది
వయసు దాటిపోగానే వలపులు చెల్లు !

అతి పరిచయమైనప్పుడు అటనవుతుంది
అగుపించిన నాడు పలుకరింపులు చెల్లు !

మలయ పర్వతాన భిల్ల వనితల్లాగా
స్నేహ చందనం కొయ్య పొయిలో చెల్లు !

పరిచయమధికముక గా చులకన కాదా ?
చిరకాలపు అనురాగం త్రుటిలో చెల్లు !

బెట్టు చూపుతున్న చెలియ వెంట పడకుమా !
వట్టనట్టు నటించితే బింకం చెల్లు !

అంది అందనట్లుంటే అనురాగాలు,
అనుక్షణం చెంతవుంటే అంతా చెల్లు !

6

ఇన్ని నాళ్ళకు తెలువమంటివి
 ఎందుకొరకే నావతా ?
 నిన్నుబోలిన కరినులకు నే
 నెన్నడైనా లావతా !

అడిగినప్పుడు చెప్పకుండుట
 ఎడదగలనా కొప్పుడు
 ఏ సమయమున నేనెక్కడుందునా
 వ్రాసుకొనే నావతా

వేగుచుక్కను నిద్రలేపి
 ఎద్యనేర్చే కోర్కెతో
 వీణతిగను మీటబోయే
 చెలి సభాగ్రము నావతా

తెల్లవారేవేళ కమలము
 కళ్ళు విప్పేటప్పుడు
 బాలభానుడు తొంగిచూచే
 ప్రాధికాగ్రము నావతా

విరహ జలనిధి దాటిరాగా
ప్రియుడు గొగిట చేర్చగా
వరవశమ్మున పైట జార్చిన
సఖి భుజాగ్రము నావతా

శిశిర రాక్షసి గుండెలందున
చిగురుజొంపము లూగగా
పాటపాడే పరభృతముగల
నవ కుజాగ్రము నావతా

కరకు రాళ్ళే కరగునట్లుగ
కవిత వ్రాసే వేళలో
కాంతి విరిసే శాంతి కురిసే
కవి కరాగ్రము నావతా

లోక కంటకుడైన దైత్యుని
పీక ముక్కలు సేయగా
ముక్కునూటిగ ఎక్కువెట్టివ
హరి శిఖాగ్రము నావతా

జ్ఞానా లేఖని

పాసశాలావరణమందున
ప్రాణదానము నేయగా
మధువు నొనగె 'సాఖి' తోచన
రోచిరగ్రము నావతా

విప్లవము వర్ధిల్లువేళల
వీరవర్యుల కనులతో
ధగధగాయిత నవ దవానల
శీలకాగ్రము నావతా

మంచుకొండల పొంచు చూచే
వంచకుల నెదిరించెడి
భరతసేనా పౌరుషాంచిత
కేతనాగ్రము నావతా

నేను చేయని నేరమునకై
నిష్కలను పిరజిమ్ముతూ
కోపభరమున తావుతాచే
సతి పదాగ్రము నావతా !

మండిన గుండెల, యెండిన పెదవుల
మధుకణమొక్కటి చిలకవులే

త్రావినపారే మరిమరి త్రావగ
వలదనియైనా వలకవులే

నీ విభజనలో న్యాయములేదే
హెచ్చులు తచ్చులు ఎక్కువలే
తెక్కుకు మించిన ఆకలిదొక్కలు
ఆక్రందించిన ఉలకవులే

చీకటిచుట్టులు ఆకలిమంటలు
లోకమునిండా క్రమ్మినవి
రోదన వేదన పొంగిన జగమున
నీవే నవ్వుల మొలకవులే

అంతటి సృష్టికి నీవే మూలము,
వంతకు మూలము నీవేలే
తెలిసియు నిన్నే వలచెడి జనులకు
అందని వలపుల చిలకవులే

జ్ఞానా లేఖిని

అంటి అంటక ముట్టి ముట్టిక
అంతట నీవే ఉందువులే
తామసి లోగల రోదసిలోవల
తరళిత నవశశి తిలకవులే

దేవుడు నీవై జీవుడు నేనై
విడివడి ఎన్నాళ్ళుండెదమే ?
నీవే నేనై నేనే నీవై
ఉందామంటే పలకవులే

ఈ భూకంపం ఈ జలదర్పం
ఈ ప్రళయాలు ఎందులకో!
మానవమాత్రుల మారణమునకై
మహిమూనిన పెను అలకవులే!

కాలవథమ్మన కాశీదేవి మా
దెప్పటికమ్మా విశ్రాంతి ?
తరతరాలకో యుగయుగాలకో
తగిలే ఒక చిరు చులకవులే !

మాయ బావిలో కూలినవాడిని
లాగేదెవ్వరు పై పైకి !
జ్ఞానపు త్రాటిని పరుగెత్తించెడి
నత్యము పేరిటి గిలకవులే !

అలనాడు చేసిన బాసలు :

అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

చెలికాని తీయని నైగలు :

అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

నెలరాజు చల్లిన మల్లెలు,

వలరాజు దూసిన బాకులు,

కవిరాజు పాడిన పాటలు :

అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

గగనాలు నేలకు వాలుట,

లతకూస నింగికి ప్రాకుట

హృదయాలు డియెలలూగుట :

అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

కలహాలతో విడిపోవుట,

విరహాలలో వసివాడుట

మరునాడు చెంతకు చేరుట :

అవి నీకు జ్ఞాపక మున్నవా ?

జ్ఞానా లేఖని

చెలిచేత లేఖలు వంపుట,
ఎదలోని భారము దింపుట
మది నిండ ముద్దులు నింపుట :
అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

తనవారిపై వగబూనుట,
పెజవారిపై పలపూనుట
ఁసిగించి విందులు చేయుట :
అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

ఎలమావి కొమ్మల కోయిల
వలుమారు ఈలలు వేయుట,
పొదరింట కోరిక వండుట :
అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

ఒకనాడు హృదయము మారుట,
వగబూని 'శరథి'ని దూరుట
వగవాని ఇంటికి చేరుట :
అవి నీకు జ్ఞాపకమున్నవా ?

కన్నీట తడిసిన గజల్

9

(ముజీబ్ మరణవార్తవిని)

నాడు నేను నిద్దరలో పీడ కలలు చూశాను
మధుర భావ వాహినిలో విషపు టలలు చూశాను
కలలు నమ్మరాదంటూ మనసు గట్టి చేసుకుని
మనసు వెండి తెర మీద మంచు మలలు చూశాను
పీడ కలలు నిజమాయె, వీర వరుడు పడిపోయె
అతని ఇంటి వాళిలో తెగిన తలలు చూశాను
ప్రజాబంధు వేమాయె! ప్రణయ సింధు వేమాయె!
అతని బంధు మిత్రాళి 'గోరి' శిలలు చూశాను
రక్తమోడ్చి పోరాడి ముక్తి నొసగినా డతడు,
అతని తనువు తనువంతట ఇనుప మొలలు చూశాను
త్యాగధనుల బ్రతుకులకు ఆ ముగింపు తప్పదనా ?
ఏను, గాంధీ మార్గంలో అతని నడలు చూశాను
చేదు నిజం చూశాను, వేదనలో ఘనిగాను
కంటి నీట తడిసిన ఈ ఒంటి గజలు వ్రాశాను

రు బా యీ

రు బా యీ

‘రుబా’ అంటే అరబ్బీ భాషలో, నాలుగు అని అర్థం. రుబాయీలో నాలుగు పంక్తులుంటాయి.

అట్లని ప్రతి నాలుగు పంక్తుల పద్యం రుబాయీ కాదు. దానికో భందస్సు, ప్రాస, అనుప్రాస వగైరా సరంజామా వుంటుంది.

ఫారసీ మహా కవి ఉమర్ ఖయ్యాం వల్లనూ, ఆయన కవిత్వాన్ని ఆంగ్లం లోనికి ఇంచుమించు అదే భందంలో అనువదించిన ఫిట్స్ జిరాల్డు వల్లనూ, రుబాయీకి విశ్వ విఖ్యాతి కలిగింది.

రుబాయీ రచనలో దాగా చేయి తిరిగిన మహా కవులున్నారు. వారిలో—ముఖ్యంగా హైదరాబాదులో—ప్రాతస్మరణీయులు—అమన్ హైదరాబాదీ. ఆయన నుండి రుబాయీ ప్రక్రియను గురించి ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకొన్న అదృష్టం నాకు దక్కింది. ఆయన పాల్గొనే ప్రతిముషాయిరాకూ వెళ్ళే వాణ్ణి.

నేను రచించిన కొన్ని రుబాయీలు చిత్తగించండి.

జ్ఞానా తే ధి ని

శిలినే ఒక అప్పురగా మలిచే వారు
చెలినే ఒక దేవతగా కొలిచే వారు
ఉన్నారు కొల్లలుగా ఈ లోకంలో
సతినే ఒక దయ్యంగా తలిచే వారు

నిప్పులోంచి అప్పుడప్పుడు పొగ పుడుతుంది
నీళ్ల లోంచి విద్యుత్తును నెగ పుడుతుంది
ఈ దానవ లోకంలో ఎన్నటికైనా
మానవులని పిలువదగిన తెగ పుడుతుంది

దాహానిసి కావాలి నీరో మోరో
వ్రతి వారికి కావాలి ఊరో పేరో ;
ప్రాచీనులు వ్రాశారు సీక్లే త్రాగి
సవ కవులకు కావాలి బీరో! బారో!

గున గునజే సరిగమలై కనిపిస్తాయి
అమవసలే పున్నమలై కనిపిస్తాయి
తొలి రాతిరి చెలి చెంతకు చేరిందంటే
చీకటిలో స్వర్గాలే కనిపిస్తాయి

శ్లోకా శేఖరి

చిరు నవ్వులు చిందిస్తూ చీట్లాడేను
ఆరమరికలు లేకుండా మాట్లాడేను
ఆ నవ్వులు, ఆ మాటలు వలపని తలచి
అనలు విషయ మెత్తగానే పోట్లాడేను!

జన్మోత్సవ సంరంభం చేస్తున్నారు
బంధువులూ మిత్రులూ నవ్వేస్తున్నారు
జీవితమున ఒక వర్షం గడచిన వేళ
దుఃఖించా లన్నది మరిచేస్తున్నారు

వంగ బంధువును దుష్టులు చంపేశారు
ప్రజా హృదయముల దుఃఖం నింపేశారు
ఇంచేనా లోకంలో ఎన్నటికైనా?
మానవతా పతాకాన్ని చింపేశారు

సకాలానికే సూర్యుడు ఉదయిస్తాడు
అందుకొరకె అతని నెవడు గుర్తిస్తాడు?
చలి కాలం రవి ఆలస్యంగా వస్తే
ఎండకొరకు మానవుడు పడి చస్తాడు!

జ్ఞాన లేఖని

చచ్చి బ్రతికి యున్నవారు కొందరు కలరు
బ్రతికి చచ్చినట్టి వారు ఎందరొ కలరు
ఎంతెంతో వేదాంతం వల్లించేరు
మృతికి జడియబోని వారు ఎందరు కలరు?

పులి నుండి మేక నొకడు విడిపించాడు
నెనరుబూని ఇంటి దాక నడిపించాడు
ఆతడు కరుణామయుడని అనుకొనె మేక
కత్తి తీసి మేక మెడను ఖండించాడు

నాకు మతం లేదంటే-వుందంటారు
నాకు కులం లేదంటే-వుందంటారు
అలా వెళ్ళు అందమైన అంగన మీద
నాకు దృష్టి లేదంటే-వుందంటారు!

నాకు మమత వుందంటే-లేదంటారు
నాకు మనసు వుందంటే-లేదంటారు
ధనం మీద కాదు, మహాజనం మీదనే
నాకు ఆశ వుందంటే-లేదంటారు

జ్వాలా లేఖని

నిర్భయంగా వచ్చాను, నిర్భయంగా వెళతాను
ఉచ్చ్వసిస్తూ వచ్చాను. నిశ్వసిస్తూ వెళతాను
మృత్యువు సృత్యం చూపి జడిపిస్తా రెండుకని?
భయమెందుకు? నా ఇంటికి నే వెళతాను

పదవి లేని వాడంటే ఎంతో అలుసు
మంత్రిగారి ఇంటి ముందు మనుషుల గొలుసు
హింసా వృత్తిని బూని, హంసలనే చంపి
రుధిరం త్రాగే వారికి మధువేం తెలుసు?

శిశులాగ కనిపించును పాత్రికలో మధువు
పసి పిల్లలాగ కనిపించును పందిట్లో వధువు
గొంతులోకి దిగి మధువు జ్వాలావళి రగిలిస్తే
నందిట్లో వధువు నేర్పు-వలపుల చదువు

ముసలివాణ్ణి కాను నేను-యువకుడ కాను
బడిలో అల్లరి చేసే బాలుడ గాను
శక్తి కొంత ఉడిగిందని శంకించేరా?
అబల వైన ఆశలేని ఆబలుడ గాను!

కౌలా లేఖని

దురాశయే మానవుణ్ణి తుంచేస్తుంది
నిరాశయే మానవుణ్ణి ముంచేస్తుంది
దురాశలూ, నిరాశలూ పనికెరావులే
అశా జీవితీ పిజయం వచ్చేస్తుంది

ఊపిరినే నా సిరిగా భావిస్తాను
హృదయాన్నే సురపురిగా ఊహిస్తాను
సదూరాన ఓహో! యని యెవరు విలిచినా
నీవే, అను ఆశతోటి జీవిస్తాను

గడ్డి వరక మొలిచినా, కొమ్మ రెమ్మ వేసినా
పువ్వు పరిచుళించినా, మొగ్గ తొంగిచూసినా
నా లోవల నవకవితే ప్రభవిస్తుంది
ముల్లుకాటు వేసినా, మెరుపుతీగ మెరిసినా

ప్రణయ వధం, కంటకితం: చూచి నడవరా!
అడుగుల్లో తడబాటును పిడిచి నడవరా!
వలపులోన వగవుందను నిజం తెలుసుకో!
కొవ్వవత్తిలా కరగుట నేర్చి నడవరా!

జ్ఞా లా లే ఖ ని

చెలివద్దు, మధువు వద్దు, చషకం వద్దు
నదివద్దు, వడవ వద్దు, తీరం వద్దు
ఒకే ఒక్క- అనుభూతిని ఆశిస్తాను
అనురాగం తప్ప, నాకు వేరేవద్దు

ఎలుగెత్తి దేవుణ్ణి పిలుస్తుంటారు
అయినా మొర వినలేదని గునుస్తుంటారు
తీస్తారు ప్రాణాలు, చేస్తారు దానాలు
వధ్యం చేయరు; ఔషధం సేవిస్తుంటారు!

మట్టి అంటిందని స్నానం చేస్తాము
పాపం అంటిందని దానం చేస్తాము
మనిషిని ఆఖరున తనలో దాచుకునేది
మట్టి-అనే మాటనే మరుస్తాము

ఊపిరి పీల్చినప్పుడేమో-జననం
ఊపిరి విడిచి నప్పుడేమో-మరణం
జనన మరణాల మధ్యలో దూరం
క్షణం-అన్నమాట తెలుసుకోవడం కఠినం

శ్వా లా లే ఖ ని

కలిమినాడు, లేమి మాట మరవకు
లేమినాడు, కలిమిమాట తలవకు
భువిలో దివిని చూడడం నేర్చుకో
అద్దంలో ముఖం చూచుకుని మురవకు

హనుమంతుని తో కంటటి అంకె ఉన్నది
అంకెకు అంకెకు నడుమ అంకె ఉన్నది
కోట్లు కోట్లు కోట్లంటూ లెక్కిస్తారు
అన్నిటిలో “ఒకటి” అనే అంకె ఉన్నది.

రోగి గారి బంధువొకడు రోదించాడు
రోదించి అలసిపోయి మరణించాడు;
ఏడ్చుగొడవ తగ్గగానె రోగం తగ్గి
రోగి కోలుకొని తుదకు జీవించాడు!

పానీయం వేరైనా దాహం ఒకటే
మోతాదులు వేరైనా మోహం ఒకటే
పంచేద్రీయ పరినిర్మిత పంజరమైనా
పంచప్రాణములున్నా, దేహం ఒకటే

జ్ఞానా లా ల ఖ ని

చంద్రమండలం లా వెన్నెల వండిస్తుంది
సూర్య మండలం లా యెండలు మండిస్తుంది
ఆగ్రహాన్ని వీడి నను వరించు సనుకొని
నిగ్రహించి పన్న నన్ను —దండిస్తుంది

వలపు బందిఖానాలో పడి వుంటాను
నా మీదే నేను కోపపడుతుంటాను
నన్నర్థం చేసుకోదు ఈ సమాజము
అర్థమవక-దాన్ని బాధ పెడుతుంటాను!

తీరం దూరం అయితే పోయిందేమి?
తూఫాను భయపెడుతుంటే మునిగిందేమి?
కడలితరగలే-మునగని పడవలు కాగా
విహరించే ఈ శరధికి భయమింకేమి?

ఆనందంతో అశ్రులు తాగేస్తారు
తప్పదుగా! జీవితాన్ని లాగేస్తారు
ఎవరి చేతిలో ఆడే తోలుబొమ్మలో ?
ఆడమన్నరీతిగానే ఆడేస్తారు

జ్ఞానా లేఖిని

శాపాలిస్తే నీవు సహించి ఊరుకో
దీవెనలిస్తే కైకొని హసించి ఊరుకో
సవాయచేస్తూ లోకం నిను కవ్విస్తే
జబాబులివ్వక మౌనం వహించి ఊరుకో

పిచ్చోడివి పిచ్చోడివి అంటాడొకడు
మంచోడివి మంచోడివి అంటాడొకడు
భయపెట్టే శక్తిలేని నను పట్టుకోని
బూచోడివి బూచోడివి అంటాడొకడు

తనవారినే పెరవారని అనుకోవాలా?
సులభాన్నే దుర్లభమని అనుకోవాలా?
సమ్మరాని ఈ లోకాన్నెలా నమ్మడం?
సౌఖ్యాన్నే దుఃఖంగా అనుకోవాలా?

వయసులాగ శాంతి కూడ వెళిపోతుంది
కమ్మనైన కథ కంచికి వెళి పోతుంది
ఎంత దారుణం! శరణీ! ఈలోకంలో
నర దుధిరమె నరునికి మధు వయిపోతుంది!

జ్ఞానా రేఖని

మంచి వాణ్ణి పిచ్చివాణ్ణి చేసేదానా!
ఇష్టముండి లేనట్టుగ చూసేదానా!
ఉత్తరాలు వ్రాయక నన్నుడికిస్తావే
టాటన వ్రేలితో నేలన వ్రాసేదానా!

తప్పతోటి ఒప్పుకలిసి తప్పవుతుంది
నదిసీరు కడలిచేది ఉప్పువుతుంది
పెనుగాడువు పీచినపుడు దివ్యె ఆరినా
అగ్గిరవ్వ ఊరు కాల్చు నిప్పువుతుంది

గొడ్డలితో నరికినా రంపంతో కోసినా
సాన రాతిమీద వేసి అరగతీసినా
సుగంధమే చిందుతుంది చండనం
నిప్పుల్లో కాల్చి బూది చేసినా

కణకణమూ మైకంతో సోలుతున్నది
ప్రతితృణమూ అశాంతితో తూలుతున్నది
శాంతి యేది దేనికైన ఈలోకంలో?
పువ్వుగూడ జ్ఞానవోలె కాలుతున్నది

జ్ఞానా లేఖిని

నిత్యం మృత్యువు వార్తలు రావద్దు
సత్యాహింసల మాటలు మరవద్దు
నిండు ప్రాణములు తీయుట మనిషికి తగదు
బండగుండె యముని వనిని మనిషి చేయొద్దు

మోదుగు పుష్ప జండాలు ఎగిరాయి
ఎదలో వలపుల జ్వాలలు రగిలాయి
కొత్త కొత్తగా వుంది పాతలోకము
ముళ్ళుగూడ పూలవోలె మురిసాయి

ధరలో పున్నన్నాళ్ళూ ధరలు తప్పవు
ధరలు పెరిగి నిరుపేదల చెరలు తప్పవు
బాలిచాలని జీతం సంసారికి భూతం
అవసరాలు తీరక అరగారలు తప్పవు

నరకాన్నే చేయాలి స్వర్గబండము
పిషం విరిగి, అందాలి అమృత బాండము
హృదయంలో అనురాగం ఇగురించేలా
మదనుడు చేబూనాలి ఇష్టదండము

జ్వాలా లేఖని

గాలిని విడిచి పట్టాను
గగనాన్ని చేతితో ముట్టాను
యెవరికి అందని ఆ జవరాలి
హృదయం తలుపులు తట్టాను

పూలైతే? ముక్కైతే? చాచాను దోసిలి
ఔనంటే? కాదంటే? కోరాను కౌగిలి
మేఘాలే క్రమిమినా, వర్షాలే కురిసినా
వెన్నెలలే చిందుతుంద చిలి మోము జాబిలి

అగ్ని గీతములు హృదయం గానం చేసె
ప్రేమ మార్గమున ముళ్ళే ప్రాణం తీసె
అయినా జీవిత గహనారణ్యం మనదే
రాళ్ళూ పూలు కాళ్ళకు పూజలు చేసె

నేరం ఆరోపించే కోరిక లేదు
నేరస్తుల దండించే తీరిక లేదు
షమించడం, శమించడం నేర్చిన నాతో
దెబ్బకు దెబ్బను వారికి పోలిక లేదు

శ్వా లా తే ఖి ని

చేతికి బేడిలు వేసి సడిపె జీవితం
కాళ్ళకు బంధాలు వేసి తిప్పె జీవితం
కారా గృహ కుడ్యాటే అడ్డం వున్నా
అవతలి లోకాన్నంతా చూపె జీవితం

విరిసిన వ్రతి వ్రనూనము వరిమళించును
వయసొచ్చిన వ్రతి చిన్నది అందగించును
అది శాశ్వత మనుకుంటే చాలా తప్పు
ఆరిపోవు దివ్వె మరీ వెలుగు నించును

ఆశ్రు మౌక్తికాలునీకు కానుక లిచ్చాను
కవితావజ్రాలు నీకు కానుక తెచ్చాను
హృదయ సంపదంతా నీ కంకిత మాయె
ఆఖరుకీ ప్రాణాలే కొని వచ్చాను

ప్రేమించే వారినేమొ ద్వేషిస్తారు
భూషించే వారినేమొ దూషిస్తారు
ఈ విచిత్ర భూమండలి ఎందుకిలాగ?
చేయని నేరాలకేమొ శిక్షిస్తారు

జ్ఞానా లేఖని

వాహ్యశీతి వనవాటికి వస్తున్నావు
విచ్చీ విచ్చని మొగ్గలు కోస్తున్నావు
మనిషి గుండెనే కోనే నిర్దయురాలా!
లేత లేత పూలు కాల రాస్తున్నావు

ఆరబోని దివ్యే నీవు వెలిగించాలి
వాడబోని తోట నీవు మొలిపించాలి
జాతి కొఱకు నీ తనువును అర్పించేసి
చావును నీ బ్రతుకునుండి తొలగించాలి

ఎండలో నిలిచి చెట్టు, నీడనిచ్చును
తన బాధను మరచి, త్యాగి తోడునిచ్చును
వాడి వత్తలై పోయిన వనములోనికి
వనంతుడడుగిడ గానే మ్రోడు విచ్చును

దానిమ్మ, పండువోలె నూరీడు
సాయం సంధ్యావేళను మారాడు
అతన్ని తెంచుకునే శక్తి యెవరికున్నది?
గగన శాఖనుండి పండి రాలాడు.

—o—

జ్వాలా లేఖని

తెల్లకాగితం మీద నల్లక్షరాలు వ్రాస్తుంది సాదా లేఖని
 నల్లని చీకట్లమీద నవకాంతి కవితలు వ్రాస్తుంది జ్వాలా లేఖని
 ఈ జ్వాలా లేఖని లోని యెర్ర నీరాయే—స్నేహం;
 ఈ స్నేహదీపం వెలిగిననాడే — పుణ్య గేహం;
 పుమతల మతాబాలు, నవ్వుల అవ్వాయి చువ్వులు
 వెచ్చని వలపుల చిచ్చుబుడ్లు, మెత్తని తలపుల కాకరవౌర్తులు
 వెలుతురుల, వెచ్చదనాల లోగిళ్లలో
 ఒక్కరాత్రి మరపురాని చక్కిలిగింతలు !
 రేపు మళ్ళీ గాఢాంధకార గణేంద్రాల కాళ్ళకింద నలిగే
 లేత గుండెల పారిజాత మాలికలు;
 మళ్ళీ వేదనలు, వాదనలు, రోదనలు, శోధనలు
 కళ్ళలోని అశ్రుగంగా యురీ తరంగ రంగం మీద విప్లవతాండవాలు
 రణబీజాలు వెదజల్లే, మృత్యు కేదారాలు వండించే ఉన్మాదులు
 దివ్వెలార్యేస్తూ, పువ్వులు నలిపేస్తూ
 నవ్వుల్ని చితిమంటల్లో మసిచేస్తూ
 విశ్రుత విహారం చేస్తున్నారు విశ్వపీడుల్లో;

వాళ్ల పాదాలకింద మొగ్గలు బుగ్గి అవుతున్నాయి
 వాళ్ల తుపాకీ గుళ్లకు కుటుంబాలు కూలిపోతున్నాయి
 ఈ ఆశ్చర్యమహిమ అమావాస్య అంథకారంలో
 దివ్యెలు వెలిగించే దివ్య హస్తాలకోసం అన్వేషిస్తున్నాను;
 సప్తపర్ణాల కంకణాలతో
 సప్తస్వరాల కింకిణులతో
 ప్రతిదినం దీపాలు వెలిగిస్తూ
 భద్ర మహిళలు నడయాడే
 మంగళ ప్రవచనంకోసం
 కలలుకంటూ చీకట్లో కూచున్నాను;
 ఈ జ్ఞానా లెఖిని ఆరిపోదు
 ఇందులోని చైతన్య మషివంశం ఇంకీపోదు.

—o—

